

CURRICULUM

Through Upcycling to the Design of Eco Cities

Co-funded by
the European Union

TUDEC – Through Upcycling to the Design of Eco Cities

Project n° 2022-1-IT02-KA220-SCH-000087127

www.citiesforthefuture.eu

Partneri na projektu:

Fondazione Hallgarten-Franchetti Centro Studi Villa Montesca (FCSVM), Italija

Eco Logic, Severna Makedonija

OOU Petar Pop Arsov, Severna Makedonija

BALKAN URBAN MOVEMENT (Udruženje Građana Bum), Srbija

Neprofitni institut za obrazovanje Wisamar, Nemačka

Finansira Evropska unija. Stavovi i mišljenja izraženi u ovom dokumentu pripadaju njegovim autorima i nisu nužno jednaki stavovima i mišljenjima koje zastupa Evropska unija niti Evropska izvršna agencija za obrazovanje i kulturu (EACEA). Ni Evropska unija ni EACEA ne mogu se smatrati odgovornim za njih.

Modul 1

DELJENJE GRADA

“

Ako budemo čekali na Vladu, biće prekasno. Ako budemo delovali kao pojedinci, biće premalo. Ali ako budemo delovali kao zajednice, to bi možda moglo biti dovoljno. I možda bi moglo biti na vreme.

(Rob Hopkins)

”

1. UVOD

Koncept Deljenja grada znači da težimo ka tome da ceo grad bude naš dom – ne samo kuće u kojima živimo, već i naše ulice, naša susedstva i javna mesta. Grad nas može negovati, inspirisati, utešiti i pružiti nam druge dobrobiti, ali njemu je takođe za uzvrat potrebna naša pažnja i rad. Što više radimo na tome da naš grad bude naš dom, više ćemo morati da brinemo o njemu i da ga održavamo kao što to činimo sa našim kućama. Urbanu infrastrukturu može da koristi svako ali ona je takođe i zavisna od svačije odgovornosti. Ona može da reflektuje način na koji želimo da živimo u gradovima i šta želimo da budu naši vodeći principi kada je u pitanju društvena interakcija: solidarnost umesto takmičenja. Društvena samokoncepcija uzajamnog uvažavanja i podrške može se utkati u tkivo grada podržavanjem načina na koji ljudi mogu da dele resurse, veštine i prostor u gradu.

Pokret Deljenje grada ja dokazao da se rešenja zasnovana na zajednici mogu primeniti na svim nivoima gradske uprave. Od stambenog sektora, preko odlaganja otpada, energetike i vodosnabdevanja, do snabdevanja hranom i mobilnosti (Shareable, 2018, [link to Further Exploration 5](#)). Ova rešenja često počinju u malim krugovima: u porodici, u susedstvu, učionici ili kancelariji, da bi se kasnije pokazalo da ta rešenja mogu da se nose sa onima koja se zasnivaju na tržištu. Razlog za ovo je, kako je istražila dobitnica Nobelove nagrade, Elinor Ostrom, činjenica da je pristup upravljanju resursima koji se zasniva na opštim dobrima često efikasnije i dugotrajnije rešenje od pristupa države ili tržišta (Vulk Coop, 2020).

Opšta dobra su materijalna i nematerijalna dobra koja se dele u okviru zajednice: „Imanje koje nasleđujemo ili stvaramo zajedno i treba da prenesemo, neumanjeno ili poboljšano, svojoj deci. Naše kolektivno imanje uključuje darove prirode, urbanu infrastrukturu, kulturni rad i tradicije, kao i znanje. Sektor privrede (i života!) koji generiše vrednosti na način koji se često prihvata zdravo za gotovo i koji je često ugrožen od strane države-tržišta.” (Bollier, 2011, [link to Further Exploration 1](#)).

Zapravo, opšta dobra predstavljaju i vezu između resursa i njegovih korisnika. Ona uključuju vrednost koju pripisujemo svojim resursima i način na koji želimo da naši sugrađani koriste iste izvore kao i mi.

U našim vrtićima i školama, deljenje je princip kome učimo decu od najmlađeg uzrasta jer je to princip koji obezbeđuje mir i uspostavlja jednakost. Šta ako bismo ga koristili kao model za sve urbane interakcije, kao pristup odozdo na gore za inkluziju i participaciju? Deljenje kao princip koji mogu da shvate i deca predškolskog uzrasta deluje jednostavno ali zapravo može biti revolucionaran akt preraspodele kojim bi mnogo više ljudi dobilo pristup većem broju resursa.

Hajde da istražimo kako se ovo može započeti kod najmlađih i kako se oni mogu podučavati deljenju kao stanju svesti i kako nastavnici mogu pomoći da se ovaj koncept prenese na što više nivoa.

Library of Things je društveno preduzeće u Londonu, UK, koje pomaže ljudima da uštede novac i smanje otpad tako što po povoljnim cenama mogu da iznajme korisne predmete kao što su bušilice, sistemi zvučnika i šivaće mašine u lokalnom prostoru, a takođe i da pomognu komšijama tako što će podeliti neka praktična znanja.
<https://www.libraryofthings.co.uk/>
 Izvor: Library of Things Ltd. UK

1.1 DELJENJE STVARI I VEŠTINA U ŠKOLAMA

Školska zajednica je idealan primer društva u kom postoje različiti talenti, (finansijski) resursi i interesovanja. Deca mogu da iskuse kako izgleda kada se međusobno podržavaju, pomažu i uče jedni od drugih. Ovaj princip se nalazi u osnovi koncepta deljenja grada. Zajednica je pravo tajno oružje za prevazilaženje nejednake raspodele resursa. Često škole pripremaju učenike za nadmetanje u talentima i resursima u skladu sa teoremom nulte sume prema kojoj onaj ko nešto dobija, dobija to na račun nekog drugog. Zapravo, ovakvo razmišljanje može biti ispravno za neke situacije, ali nije istinito kada su u pitanju stvari koje obogaćuju život (materijalne i nematerijalne). Kada postoji kultura deljenja, dostupno je više resursa, solidarnost raste, kao i povezanost i svest o višem cilju (Clarke and Rockefeller, 2020).

Što više ljudi da svoj doprinos, školska zajednica će biti bogatija. Ovo se ne odnosi samo na materijalna, već i na nematerijalna dobra. Zamislite koji sve talenti postoje u školskoj zajednici, ne računajući akademske veštine. Na koji način bi školske zajednice mogle iskazati svoj diverzitet ako se svačiji talenat uzme u obzir?

Kada je u pitanju materijalna imovina, ovaj način razmišljanja takođe može pomoći da se stvori manje materijalistički pogled na svet kod dece, tako što se bogatstvo i obilje ne percipiraju individualno, već kao zajednica. Istovremeno, marginalizacija i nasilje zbog manjka finansijskih sredstava može da se spreči, a materijalni resursi gube vrednost kao valuta društvene distinkcije. Iako ovo možda zvuči idealistično, postoji mnogo načina da školske zajednice neguju deljenje i da stimulišu učenike da prošire ovakav način razmišljanja na nove teritorije.

PREDMET: Građansko vaspitanje

- Iskustva i ideje o pravdi i nepravdi.
- Sličnosti i razlike između ljudi / između dece i odraslih
- Strasti, talenti, nošenje sa invaliditetima
- Razmišljanje o sopstvenim jakim i slabim stranama.

PREDMET: Prirodne nauke / STEM, oblast učenja: „Život u zajednici“

1.2 DELJENJE U ZAJEDNICI

Zašto bi trebalo da proširimo ovaj način razmišljanja van kruga svojih prijatelja, porodice i školske zajednice? Šta možemo da dobijemo kao društvo ako budemo delili sa svojim prvim komšijama, ali i sa onima u drugoj zgradi ili drugom bloku?

Deljenje u zajednici može biti deljenje bašte ili zajedničke veš mašine u zgradi, ali i deljenje automobila. Neki kvartovi su gusto naseljeni jer urbani planeri zapravo smatraju da je zgušnjavanje rešenje za veliki uticaj gradova na životnu sredinu, nasuprot raširenosti predgrađa (Sim and Gehl, 2019), gde se gubi prostor za biodiverzitet, a potrebno je ulaganje ogromnih resursa (Smart Prosperity Institute, 2023). Iako je ekološki prihvatljivije živeti na manjem prostoru, (npr. u smislu grejanja i hlađenja), sa manje resursa i imovine, ovakvu vrstu promene u ponašanju je teško nametnuti. Deljenje je ključ za pretvaranje nedostatka u obilje. Koliko stvari posedujemo koje zauzimaju prostor, a ne ko-

riste se redovno? One su možda proizvedene u uslovima u kojima vlada eksploatacija, najverovatnije su prevezene preko okeana i biće potreban veliki trud da bi se one odložile na pravi način kao otpad. Ovakav negativan uticaj na životnu sredinu može fundamentalno da se unapredi ako se stvar barem dobro iskoristi (Clarke, 2023). Gradovi su predodređeni za deljenje koje se široko primenjuje jer smanjuje ekološki otisak kao i budžet u kvartovima čiji stanovnici imaju niska primanja, a omogućava im pristup resursima kojima možda ne bi imali pristup drugačije (na primer korišćenje električnih automobila ili teretnih bicikala).

POVEZANE TEME U KURIKULUMU

PREDMET: Građansko vaspitanje

- Razlike između sveta prirode, sveta koji je stvorio čovek i sveta misli
- Oblikovanje i očuvanje našeg sveta
- Iskustva i ideje o pravdi i nepravdi

PREDMET: Prirodne nauke / STEM, oblast učenja „Život u zajednici“:

- Mogućnosti participacije i zajedničkog odlučivanja (razred, škola, porodica, susedstvo, zajednica...)

PREDMET: Prirodne nauke / STEM, oblast učenja „Rad i potrošnja“ / „Proizvod naše države“:

- Procesi proizvodnje
- Kriterijumi za odabir pri kupovini (dobrobiti od proizvoda, dugotrajnost, rute globalnog transporta, izbegavanje otpada, ekološki aspekt, poštena trgovina)
- Želje, potrebe i njihovo ispunjenje – izgradnja reflektivnog i samoregulisano ponašanja i potrošača

*Deljenje teretnih bicikala u Lajpcigu u Nemačkoj. TINK mreža pruža podršku gradovima pri uspostavljanju infrastrukture za deljenje teretnih bicikala.
Izvor: Grad Lajpcig, Roland Quester*

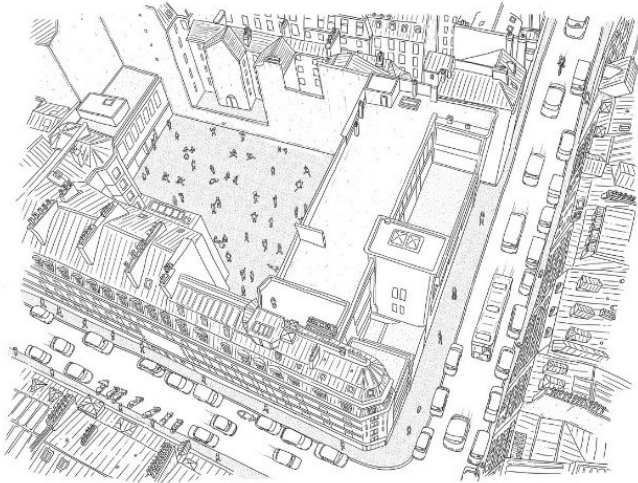
Transformisana ulica u superbloku u naselju Poblenou u Barceloni.
Izvor: Ajuntament de Barcelona

1.3 DELJENJE PROSTORA I TRANSPORTA

Javni prostor u gradu je pod uticajem automobila. Ulice koje su namenjene uglavnom motorizovanim prevoznim sredstvima često nisu prijatne za pešake, naročito kada se gleda iz dečije perspektive (i sa njihove visine). Kolovoz preseca trotoare, parkirani automobili ometaju pogled, a pešački prelazi mogu biti nedovoljno pregledni. Sve u svemu, ovakvi uslovi predstavljaju izazov za slobodno kretanje u urbanom prostoru za decu kao i za ljude koji imaju oslabljen vid, sluh ili sposobnost hodanja. Stvaranje inkluzivnog grada dakle obavezno podrazumeva promenu motivacije za prelazak sa privatnih motorizovanih prevoznih sredstava na kolektivne, efikasnije i inkluzivnije forme transporta. One moraju biti raznolike da bi pokrile potrebe što većeg broja ljudi. Odricanje od automobila u urbanim sredinama može napraviti prostor za infrastrukturu koja podržava javni prevoz, biciklizam i hodaње. Svaka od ovih metoda transporta ima manji ili nikakav uticaj na životnu sredinu. Naprotiv, mogućnost fizičkog kretanja ima brojne pozitivne efekte na naše fizičko i mentalno zdravlje. Kvartovi u kojima može da se pešači takođe nas povezuju i čine da se osećamo više kao kod kuće na javnim mestima jer omogućavaju više susreta sa našim komšijama (Montgomery, 2015).

Sa manjim brojem automobila, ulice mogu da se razviju u multifunkcionalne inkluzivne prostore koji čine gradove održivijima kako u ekološkom, tako i u društvenom smislu. Urbanisti i zakonodavci širom sveta otkrivaju višeslojne potencijale redistribucije urbanih prostora. Zvezda vodilja ovakvog je projekat grada Barselone pod nazivom SUPERILLES – SUPERBLOKOVI. Uz slogan „Napunimo ulice životom“, tokom 2015. godine, opština je započela transformaciju mreže ulica u zone bez automobila i na taj način je pružena mogućnost biciklistima, sredstvima javnog prevoza i pešacima da se vrate na ulice (Roberts, 2019). Gradonačelnik Pariza, Anne Hidalgo, implementirala je sličan koncept pod nazivom „15-minute-city“ (Luscher, 2021). Cilj ovog koncepta je da se usluge koje su bile prebačene u tržne centre i određene komercijalne zone vrate na dohvat ruke građanima. Kreirana su naselja raznovrsne namene koja sadrže stambeni prostor kao i komercijalne, zdravstvene kulturne i rekreativne usluge (Moreno, link to Further Exploration 4). Uz reorganizaciju i dopunu lokalnih usluga, davanje različitih namena zajedničkom prostoru i prilagođavanje ritma kvarta njegovim stanovnicima, a ne automobilima, Hidalgo izvlači najbolje iz već postojeće gustine grada Pariza. Ilustracije Nikolasa Baskoa za „Paris en commun“ pružaju jasan utisak o školskom dvorištu i ulici pored njega pre i posle transformacije (Paris en Commun, 2020).

Transformacija školskog dvorišta u lako dostupan multifunkcionalan prostor za zajednicu.

Naslov: Paris en commun, Ecole avant après

Izvor: Nicolas Bascop, www.nicolasbascop.com

Infrastrukturna promena donosi nove podsticaje za bicikliste i pešake kako bi se smanjile emisije CO₂ koje su vezane za saobraćaj kao i zagađenje bukom. Za decu i porodice koje žive u ovakvim ulicama ova transformacija obezbeđuje sigurno okruženje u kome mogu da se šetaju i igraju (ARUP, 2017, see also Further Exploration 3). Istovremeno, ona stvara infrastrukturu koja pruža osobama svih dobi i sposobnosti mogućnost da se kreću i nezavisno obezbede sebi ono što im je potrebno. Dodatna korist od ovakve transformacije je i stvaranje mogućnosti za povezivanje, što samo po sebi značajno unapređuje kvalitet života (Montgomery, 2013).

POVEZANE TEME U KURIKULUMU

PREDMET: Građansko vaspitanje, oblast učenja: „Zajedništvo“

PREDMET: Prirodne nauke / STEM, oblast učenja: „Život u zajednici“:

- Različiti oblici društvenog života (oblici porodice, razred i školska zajednica, „dom“ itd.)
- Odnosi između generacija

PREDMET: Likovna umetnost, oblast učenja „Dizajn fizičkog prostora“

- Eksperimentisanje sa pronađenim materijalima i predmetima
- Istraživanje unutrašnjih i spoljašnjih prostora i njihovih funkcija i doživljavanje atmosfere u njima
- Dizajniranje enterijera i eksterijera
- Dizajn predmeta za svakodnevnu upotrebu
- Forma i funkcija izgrađenog okruženja: arhitektura

PREDMET: Prirodne nauke / STEM, oblast učenja „Otkrivanje prostora i vremena“:

- Upoznavanje sa lokalnim/regionalnim okruženjem (škola i školsko dvorište, javne uslužne prostorije u školi i u stambenom okruženju, saobraćajne trase)
- Procena/evaluacija lokalnih uslova
- Procena/evaluacija sopstvenog i drugih koncepata mobilnosti (zasnovan na saobraćaju, društvenom ili ekološkom aspektu)

PREDMET: Prirodne nauke / STEM, oblast učenja „Živimo i učimo zajedno“ / „Prošlost, sadašnjost i budućnost“

- Promene u gradu (važnost unutrašnjih prostora u gradu, gustina drumskog saobraćaja)
- Buduće radionice, sopstvene mogućnosti za akciju

DOBRI PRIMERI

Verschenkekiste (= poklon kutija) je prodavnica u kvartu u kom žive stanovnici sa niskim primanjima na istoku Lajpciga. Razgovarali smo sa Anjom Šerber (Anja Scherber), jednom od inicijatorki.

Šta je Verschenkekiste?

Anja: „Verschenkekiste“ je besplatna radnja što znači da možete da dođete ovde i uzmete šta god želite ili vam je potrebno. A ljudi mogu i da donesu stvari, tako radnja funkcioniše: knjige, stvari za domaćinstvo, odeća, igračke, DVD itd.

Nove stvari mogu da se kupe prilično jeftino, na primer majice koštaju nekoliko evra. Zašto ljudi treba da dođu kod vas ako im je potrebno nešto?

Anja: Mi u radnji imamo samo polovne stvari jer je to osnovna ideja čitavog projekta – da ljudi ne konzumiraju nove stvari u smislu novo-proizvedenih predmeta, već da počnu da razmišljaju o tome kako bi mogli da iskoriste polovne stvari. Na taj način se životni ciklus predmeta produžava i resursi se štede. I sve je besplatno da bi se održao nizak prag.

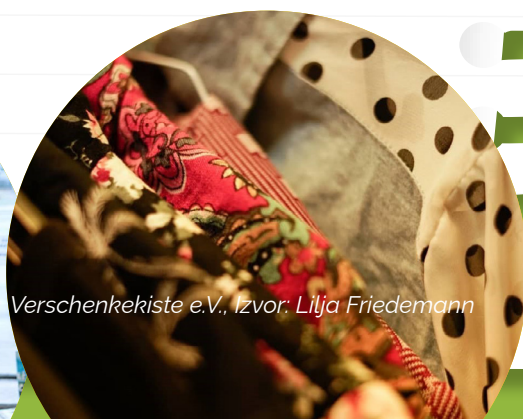
Koje su vam omiljene transakcije koje su se dogodile u radnji?

Anja: Sećam se jedne posebno interesantne situacije. Neko se iselio iz zgrade i doneo nam zavoje za kolena koji mu više nisu bili potrebni. Stajala sam sa zavojima za kolena u ruci i nisam znala gde da ih stavim. Dok sam ja razmišljala šta ću sa njima, u radnju je ušla osoba i pitala: „Jesu li to zavoji za kolena? Ja imam strašen probleme sa kolenima, a oni su užasno skupi. To je bila potpuno WIN-WIN-WIN situacija: osoba koja je donela zavoje videla je kuda su oni otišli, osoba koja je dobila zavoje bila je stvarno srećna, a ja nisam morala da im pronalazim mesto u radnji i takođe sam svedočila divan trenutak deljenja.

Možete li se setiti nekog bloka zgrada ovde u Lajpcigu u kome bi se nešto moglo unaprediti da bi život u gradu bio održiviji?

Anja: Mislim da treba da postoji besplatna radnja kao što je ova u svakom kvartu da ljudi ne bi morali da putuju daleko i da bi sve bilo jednostavnije. Takođe mislim da ovaj pokret cirkularne komšijske ekonomije treba da podrži grad, na primer tako što će obezbediti prostor ili novac za zaposlene. Pod tim ne mislim samo na besplatne radnje, već i na biblioteke predmeta, sakupljanje materijala i kafee za popravke. I konkretno, bilo bi lepo da postoji kafe za deljenje hrane gde bi sačuvana hrana mogla da se procesuirati. To je ono što ovom gradu još uvek nedostaje!

<https://verschenkekiste.de/>

Verschenkekiste e.V., Izvor: Lilja Friedemann

DALJE ISTRAŽIVANJE

David Bolije napisao je manifest o zajedničkim dobrima i njihovom potencijalnu da ponovo izgrade naše društvo unutar lokalne zajednice (grassroots) uz pomoć pristupa odozdo na gore.

Bollier, D. (2017). Think Like a Commoner: A short introduction to the Life of the Commons. New Society Publishers.

Šila Foster je istraživačica i profesorka ekološkog prava i gradskih zajedničkih dobara na Džordžtaun univerzitetu. U ovom videu možete videti njenu razmenu sa dva pripadnika pokreta deljenja. YouTube. (2017, October 31). Cities and Commons: Sheila Foster interview W Jerry Michalski and Neal Gorenflo. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=BkUaUuujuYU>

Pročitajte Arup-ov vodič za pristup prilagođen deci: „Živi gradovi“ da biste pronašli više informacija o gradovima prilagođenim deci „Dizajn za urbano detinjstvo“ Dostupan je onlajn i daje 40 globalnih praksi koje se tiču urbanih intervencija za prilagođavanje deci.

Arup (2017). Cities Alive. Designing for urban childhoods. <https://www.arup.com/perspectives/publications/research/section/cities-alive-designing-for-urban-childhoods>

Karlo Moreno je pionir pokreta „15-minutni grad“, a u svom TED Talk-u on objašnjava četiri kame- na temelja ovog koncepta, a to su: ekologija, blizina, solidarnost i participacija.

Moreno, C. (n.d.). The 15-Minute City. Carlos Moreno: The 15-minute city | TED Talk. https://www.ted.com/talks/carlos_moreno_the_15_minute_city/details#t-457530

„Shareable“ je onlajn platforma za deljenje. Oni trenutno nude vebinare, alate i obrasce za os- nivanje biblioteke stvari u vašoj zajednici. Library of Things Co-Lab. Shareable. (2023, June 14). <https://www.shareable.net/library-of-things-co-lab/>

Prva biblioteka stvari u Srbiji orvorena je u Novom Sadu od strane Centra za Regenerativnu održivost po uzoru na „Shareable“ <https://www.facebook.com/CeROG.NoviSad/>

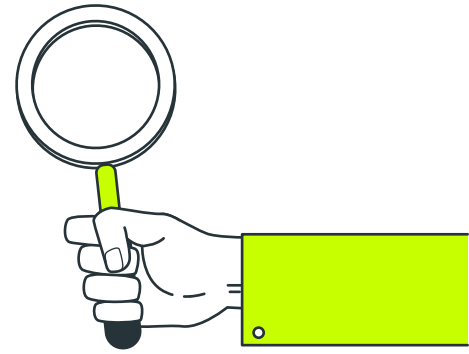
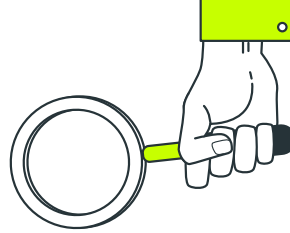
Inicijativa za sakupljanje knjiga za bolnice i škole <https://www.bbc.com/serbian/lat/srbija-49367766>

CONNECTED ACTIVITIES

- 1.1 Prostor za deljenje
- 1.2 Prostor za deljenje uključujući učenike sa smetnjama u razvoju
- 1.3 Višejezični prostor za deljenje
- 1.4 Mapa deljenja zajednice
- 1.5 Mapa deljenja zajednice za učenike sa smetnjama u razvoju
- 1.6 Buvlja pijaca u školi
- 1.7 Buvlja pijaca u školi, uključujući učenike sa smetnjama u razvoju
- 1.8 Buvlja pijaca u školi, uključujući učenike sa diskalkulijom
- 1.9 Tržište talenata
- 1.10 Tržište talenata za učenike sa smetnjama u razvoju
- 1.11 Komplet za zajedničke zabave
- 1.12 Komplet za zajedničke zabave za zajednicu
- 1.13 Ulice su za ljude
- 1.14 Ulice su za ljude – za mlađe učenike
- 1.15 Ulice su za ljude – grupe sa učenicima sa smetnjama u razvoju
- 1.16 Ulice su za ljude – izdanje za tinejdžere
- 1.17 Veliki autobus
- 1.18 Inkluzivni autobus
- 1.19 Tehnologija autobusa
- 1.20 Autobuska stanica
- 1.21 Pešački školski autobus
- 1.22 Inkluzivni školski autobus za pešačenje

MODUL 1: Deljenje grada

Arup (2017). Cities Alive. Designing for urban childhoods.

<https://www.arup.com/perspectives/publications/research/section/cities-alive-designing-for-urban-childhoods>

Bollier, D. (2011, July 15). The commons, short and sweet.

<https://www.bollier.org/commons-short-and-sweet>

Clark, L., & Rockefeller, R. (2020). The buy nothing, get everything plan: Discover the joy of spending less, sharing more, and living generously. Atria Books.

Luscher, D. (13 July, 2021). Access, not mobility. <https://www.15minutecity.com/blog/access>

Montgomery, C. (2015). Happy city: Transforming our lives through urban design. Penguin Books.

Moreno, C. (n.d.). The 15-Minute City. Carlos Moreno: The 15-minute city | TED Talk. https://www.ted.com/talks/carlos_moreno_the_15_minute_city/details#t-457530

Paris en commun (2020). La ville du quart d'heure en images. <https://www.paris.fr/pages/la-ville-du-quart-d-heure-en-images-15849>

Roberts, David (May 26, 2019). Barcelona's radical plan to take back streets from cars. Introducing "superblocks". Vox. <https://www.vox.com/energy-and-environment/2019/4/9/18300797/barcelona-spain-superblocks-urban-plan>

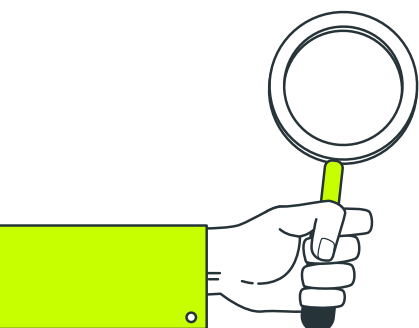
Shareable (Ed.). (2018). Sharing cities. Activating the Urban Commons. Tides Center / Shareable. Free PDF download on: <https://www.shareable.net/sharing-cities/downloads/>

Smart Prosperity Institute. (n.d.). The cost of Sprawl. Smart Prosperity Institute. <https://institute.smartprosperity.ca/content/cost-sprawl>

Tessa, C. (2023, February 28). The surprising climate benefits of Sharing your stuff | tessa clarke | ted. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=6DRMrFMNXCc>

Crowd Expedition. (2015, September 25). Local sharing and connecting through physical hubs: Dedeelkelder. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=oC6g-sHjbTM>

Vulk Coop. (2020, May 6). Governing the commons in six minutes. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=B4hVbLjP1v8>

MODUL 2: Cirkularni grad

Chang, A. (2017, September 5). The life cycle of a T-shirt. YouTube. https://www.youtube.com/watch?v=BiSYoeqb_VY

EU Science Hub. (n.d.). Definition of recycling. https://joint-research-centre.ec.europa.eu/scientific-activities-z/less-waste-more-value/definition-recycling_en

Kaza, Silpa; Yao, Lisa C.; Bhada-Tata, Perinaz; Van Woerden, Frank. (2018). What a Waste 2.0: A Global Snapshot of Solid Waste Management to 2050. Urban Development. World Bank. <http://hdl.handle.net/10986/30317>

LE Europe, VVA Europe, Ipsos, ConPolicy & Trinomics. (2018, October). Behavioural study on consumers' engagement in the circular economy. Publications Office of the EU. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/0779f275-f9d6-11e8-a96d-01aa75ed71a1/language-en>

Norman Ebner, Eleni Iacovidou, (2021). The challenges of Covid-19 pandemic on improving plastic waste recycling rates. Sustainable Production and Consumption, Vo. 28, 2021. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2352550921002001>

Overstreet, K. (2020, July 17). Giving demolished building materials a new life through recycling. ArchDaily. <https://www.archdaily.com/943293/giving-demolished-building-materials-a-new-life-through-recycling>

Playground Ideas. (2023). <http://www.playgroundideas.org/>

SDG 11 - sustainable cities and communities statistics explained. (n.d.). <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/SEPDF/cache/63347.pdf>

The Story of Stuff. (2022, December 21). Imagining an economy where you don't have to buy anything | solving plastic. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=kOskoCh8KXU>

Repaircafe. (2023, May 23). Repair café - fix your broken items. <https://www.repaircafe.org/en/>

Ro, C. (2022, February 24). Can fashion ever be sustainable?. BBC Future. <https://www.bbc.com/future/article/20200310-sustainable-fashion-how-to-buy-clothes-good-for-the-climate>

UN Habitat. (2021). Waste wise cities tool. <https://unhabitat.org/sites/default/files/2021/02/Waste%20wise%20cities%20tool%20-%20EN%203.pdf>

UNIDO. (n.d.). Circular economy. <https://www.unido.org/our-focus-cross-cutting-services/circular-economy>

United Nations. (n.d.). Goal 11 | Department of Economic and Social Affairs. United Nations. <https://sdgs.un.org/goals/goal11>

Waste recycling in Europe. (2022, November 11). <https://www.eea.europa.eu/ims/waste-recycling-in-europe>

MODUL 3: Grad za sve

Amadò, M., & Massa, L. (n.d.). Bambini, design e appropriazione del quartiere Il caso dei percorsi pedonali casa-scuola Rapporto di uno studio. Laboratorio Cultura Visiva.

Blades, M. and Spencer, C. (1986) Map use in the environment and educating children to use maps, Journal of Environmental Education and Information 5.

Community building: Logiche E strumenti di management: Longo Francesco, Barsanti Sara: Libro: Egea. HP. (n.d.). <https://www.egeaeditore.it/ita/prodotti/economia/community-building-logiche-e-strumenti-di-management.aspx>

Dini, D., Longo, S., & Palladino, N (n.d.). Diventare città sostenibili: cosa può insegnare Tricase alla grande Milano. Il Sole 24 Ore.

Durkheim, E., & Baracani, N. (1979). Educazione come socializzazione: Antologia. La nuova Italia.
Franco, E. (2016, April 22). Placemaking, un modo diverso di pensare e vivere lo Spazio Pubblico. Giornale dell'Architettura. <https://ilgiornaledellarchitettura.com/2016/04/22/placemaking-un-modo-diverso-di-pensare-e-vivere-lo-spazio-pubblico/>

Hart, R. (1979). Independent explorations: Children's experience of place. Irvington, New York, 1979 Science, 204 (4394).

Ikiz, S. U. (2023, July 26). Planning-by-doing: How can tactical urbanism help to create better urban spaces?. Parametric Architecture. <https://parametric-architecture.com/planning-by-doing-how-can-tactical-urbanism-help-to-create-better-urban-spaces/>

Let's reclaim our #streetsforkids! Italy. (2023, September 19). <https://italy.cleancitiescampaign.org/streetsforkids/>

Park, R. E., Burgess, E. W., & McKenzie, R. D. (1968). The city. University of Chicago Press.

Pizzorno, A., Park, R. E., Burgess, E. W., McKenzie, R. D., & De_Palma, A. (1967). La Città. Edizioni di Comunità.

Rissotto, A., & Tonucci, F. (2002). Freedom of movement and environmental knowledge in elementary school children. Journal of Environmental Psychology, 22 (1-2).

StreetfilmsVlog. (2010, December 15). Revisiting Donald Appleyard's Livable Streets. YouTube. <https://www.youtube.com/watch?v=ESgkcFbGiL8>

Tonucci, F. (1999). La Città dei Bambini. Laterza.

Tonucci, F., & Natalini, P. (2019). A scuola ci andiamo da soli: L'autonomia di Movimento dei Bambini. Zeroseiup.

Vitale, A. (2007). Sociology of Community. Carocci.

Whyte, W. H. (2018). The social life of small urban spaces. Project for Public Spaces.

MODUL 4: Naši prijatelji drveće

Go Smart Bricks. (2021, June 21). Urban heat island. <https://gosmartbricks.com/urban-heat-island/>

Smart Cities Dive. (n.d.). Why We Need Trees in Our Cities. <https://www.smartcitiesdive.com/ex/sustainablecitiescollective/why-we-need-trees-our-cities/1100050/>

World Economic Forum. (n.d.). Four reasons why cities need a healthy tree cover. <https://www.weforum.org/agenda/2022/06/cities-urban-trees-climate-change/>

MODUL 5: Naši susedi životinje

Buglife. (2022, October 20). Gardening for bugs. <https://www.buglife.org.uk/campaigns/no-in-sectinction/room-for-insects-to-thrive/insect-havens-in-towns-and-cities/>

DwightCooper, & Smith, J. (2021, March 19). Insects in the city - encouraging wildlife into towns & cities. The Wise House. https://www.thewisehouse.co.uk/blog/read_197740/insects-in-the-city-encouraging-wildlife-into-towns-cities.html

Goulson, D., & By. (2022, October 18). Insect decline: An ecological armaggedon: Heinrich Böll stiftung: Brussels Office - European Union. Heinrich-Böll-Stiftung. <https://eu.boell.org/en/PesticideAtlas-insect-decline>

Guardian. (2019b, February 10). Plummeting insect numbers "threaten collapse of nature." <https://www.theguardian.com/environment/2019/feb/10/plummeting-insect-numbers-threaten-collapse-of-nature>

MODUL 6: Grad za sva čula

National Wildlife Federation. (n.d.). Biodiversity. <https://www.nwf.org/Educational-Resources/Wildlife-Guide/Understanding-Conservation/Biodiversity>

UNICEF Office of Global Insight & Policy. (2020, November 12). Why biodiversity is important for children. <https://www.unicef.org/globalinsight/stories/why-biodiversity-important-children>

